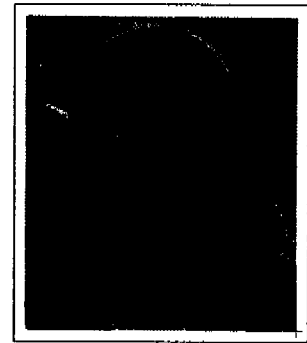

درگذشتگان

آیت الله روحانی

«فقیه معظم حضرت آیت الله آقای حاج سید مهدی حسینی روحانی - قدس سره - چهره‌ای محبوب و آشنا، و مدرس‌ی مشهور و تلاشگری ژرف‌نگر، استاد‌ی دلسوز، عالمی عامل، فقیه‌ی مردم‌دوست و از روایان احادیث اهل بیت عصمت و پاسدار فرهنگ اصیل اسلامی و فقه سنتی و به حق از ثمرات گرانقدر حوزه علمیه قم بود.» (مجله نور علم، ش ۲۹، دی ۱۳۶۷ ش، ص ۱۶)

معظم له در ۲۳ ذی الحجة ۱۳۴۳ ق (۱۳۰۳ ش)، در بیت علم و تقوا و فضیلت در شهر مقدس قم زاده شد. پدرش مرحوم آیت الله حاج سید ابوالحسن روحانی (۱۳۰۹ - ۶ ذی القعدة ۱۳۸۲ ق) از شاگردان آیات عظام: سید ابوالحسن

اصفهانی و حاج شیخ عبدالکریم حایری یزدی، و او فرزند آیت الله حاج سید صادق قمی (۱۲۵۵ - پنجم ربیع الاول ۱۳۳۸ ق) - مرجع و فقیه متنفذ و رئیس مطاع و حاکم شرع مطلق قم - از شاگردان آیات عظام: شیخ انصاری و میرزای شیرازی و بیش از همه شاگرد میرزای حبیب الله رشتی، و صاحب «کتاب الزکاة» بوده است. و از سوی مادر، به مرحوم آیت الله العظمی میرزای قمی صاحب قوانین نسب می‌برد. والده ماجده اش، دختر مرحوم آیت الله سید فخرالدین قمی (۱۲۸۱ - ۱۳۶۳ ق) - شیخ‌العلمای قم و نوه میرزای قمی - بوده است.

فقید سعید، پس از دوران کودکی و نوجوانی، در اوج استبداد رضاشاهی - که کیان حوزه‌های علمیه در خطر بود و کمتر کسی به علوم دینی رغبت می‌کرد - به فراگیری دانش دینی روی آورد و در محضر پدرش، مقدمات را فرا گرفت. سپس در محضر آیت الله شیخ عبدالرزاق قائینی، از سیوطی تا شرح لمعه را به خوبی آموخت و در این میان، از درس‌های مرحوم آیت الله سید مرتضی

علوی فریدنی و آیت الله شیخ جعفر صبوری قمی هم بهره‌های فراوان برد. در ۱۹ سالگی (سال ۱۳۶۲ ق) به نجف اشرف مهاجرت کرد و بخش عمده سطوح عالی‌ه را از حضرات آیات: میرزا حسن یزدی (رسائل)، سید یحیی مدرس‌ی یزدی (مکاسب) و میرزا باقر زنجانی (کفایه) فرا گرفت و در بازگشت به قم (۱۳۷۰ ق)، قسمت‌های برجای مانده رسائل (برائت و اشتغال) و مکاسب را از حضرت امام خمینی آموخت و مورد علاقه فراوان ایشان قرار گرفت. با ورود آیت الله العظمی بروجردی به قم در سال ۱۳۶۵ ق (۱۳۲۵ ش)، به درس فقه و اصول معظم له حاضر شد و علاوه بر آن، درس‌های آیات عظام: سید محمد حجت کوهکمری، سید محمد محقق داماد، سید احمد خوانساری و علامه سید محمد حسین طباطبایی را سالیان فراوان، درک کرد و از فیض آنان بهره بسیار برد و مبانی علمی‌اش را استوار ساخت. وی علاوه بر تحصیل، به تدریس سطوح عالی و خارج فقه و اصول نیز پرداخت و بیش از پنجاه سال، به مباحثه فقه و حدیث و تفسیر با آیات معظم: احمدی میانجی،

شبیری زنجانی، آذری قمی، و گاه با شهید بهشتی، سید موسی صدر و موسوی اردبیلی اشتغال داشت.

معظم له، در کنار مطالعات رایج حوزه های علمیّه - فقه و اصول - به تحقیق در تفسیر، حدیث، تاریخ، کلام و مذاهب اسلامی پرداخت و یکی از صاحب نظران برجسته علوم اسلامی در حوزه علمیّه قم به شمار می رفت. وی با مقارنه و تطبیق کتاب های آسمانی (تورات و انجیل) با قرآن مجید، نقاط اشتراک و افتراق آنها را با قرآن روشن ساخت و یادداشت های بسیار در شناخت فرقه های گوناگون اسلامی فراهم آورد. وی و گروهی از دوستانش، نخستین کسانی بودند که در حوزه علمیّه قم کار گروهی را بنیاد نهادند و جلسات بررسی مارکسیسم و اصول دیالکتیک را تشکیل دادند و بازه اندیشه ها و بحث های خویش را در اختیار نویسندگان و روزنامه ها قرار می دادند. آنان نوشتارها و تألیفاتشان را در اختیار یکدیگر قرار می دادند و نظرات اصلاحی هم دیگر را به کار می بردند. آنان با یاری و همفکری یکدیگر، شالوده «جامعه مدرسین حوزه علمیّه قم» را پی افکندند که در جریان انجمن های ایالتی و ولایتی و پس از آن و در طول تاریخ مبارزات مردم مسلمان ایران به رهبری امام خمینی، نقش حساس و بنیادین خود را ایفا کرد و در گسترش پیام مرجعیت و روحانیت در گوشه و کنار کشور شرکت مستقیم داشت، که نام مرحوم آیت الله روحانی، در تمام اعلامیه های ضد رژیم - و از جمله اعلامیه تاریخی خلع شاه از سلطنت - دیده می شود. معظم له، پس از پیروزی انقلاب اسلامی، در جهت تقویت و حمایت از نظام از هیچ کوششی فروگذار

نکرد و سه بار به عنوان نماینده مردم استان های مرکزی و قم، در مجلس خبرگان رهبری برگزیده شد و در جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، فرزند برومندش حجة الاسلام سید علی روحانی را تقدیم کاروان شهدای انقلاب اسلامی نمود. او در عین حال، فقیهی دلسوز به حال جامعه و عالمی عامل به دستورات دین بود. از بام تا شام، در خانه اش - که یادگار بیت یکصدساله فقاہت و مرجعیت و ریاست عامه قم بود - به روی همگان باز بود و با صبر و حوصله تمام، به مشکلات مردم رسیدگی می کرد و بسیاری از خانواده های نیازمند را تحت سرپرستی و عنایت خود قرار داده بود. وی با اخلاق خوش و زبان ملایم مرهمی بود بر زخم دل های رنج دیده، او در میان مردم قم - به دلیل سابقه خانوادگی و زهد و تقوا و ویژگی های ممتاز خود - جایگاهی والا داشت و مسجدش - که هر سه وعده صبح و ظهر و شب اقامه جماعت می کرد - محل اجتماع مردم متدین بود. زندگی اش بسیار ساده و نشانه های بی اعتنائی به زخارف دنیوی از آن نمایان بود و به حق می توان گفت: رفتار و کردارش و زندگی اش، یادآور زندگی پیشوایان دین و ائمه طاهرین - علیهم السلام - بود.

تألیفات معظم له عبارتند از:

۱. بحوث مع اهل السنة والسلفية.
۲. فرقة السلفية و تطوراتها فی التاريخ (در کنفرانس علوم انسانی در ژاپن به عربی و انگلیسی به چاپ رسید).
۳. الوتر ثلاث رکعات (همراه با نظرات آیت الله سید موسی شبیری زنجانی).
۴. احادیث اهل البيت - علیهم السلام - عن طریق اهل السنة (با همکاری

مرحوم آیت الله احمدی میانجی، چند جلد).

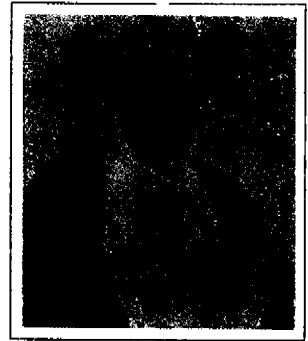
۵. مجموعه مقالات (مانند: النظريات الفقهية والاصولية، یک پیشنهاد برای تعیین خط دقیق قبله، ...).
- و کتاب های غیر چاپی اش هم عبارتند از:
۶. حاشیه بر تفسیر جوامع الجامع.
۷. تفسیر سورة حمد.
۸. تفسیر سورة فجر.
۹. تاریخ فرق و مذاهب اسلامی (۲ ج).

۱۰. تقریرات درس فقه آیت الله محقق داماد.

سرانجام آن فقیه پارسا، پس از پشت سر نهادن یک دوره بیماری - و پس از زمان کوتاهی از درگذشت برادرش مرحوم حجة الاسلام والمسلمین حاج سید هادی روحانی و یار وفادار و دوست گرانقدرش آیت الله احمدی میانجی - در ۷۷ سالگی، در روز پنجشنبه ۳ آذر ۱۳۷۹ (۲۶ شعبان المعظم ۱۴۲۱ ق) چشم از جهان فرو بست و به اجداد طاهرینش پیوست. با اعلام خبر وفاتش، از سوی مراجع تقلید و مقام معظم رهبری و مقامات روحانی و کشوری پیام های تسلیت صادر شد و پیکر پاکش در صبح جمعه ۲۷ شعبان، با حضور هزاران نفر از علما و فضلا و مردم متدین قم تشییع و پس از نماز آیت الله بهجت بر آن، در حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه - سلام الله علیها - در کنار دوست دیرین خویش آیت الله احمدی میانجی به خاک سپرده شد و مجالس یادبودش تا مدت ها، ادامه یافت.

*

حجة الاسلام امینی نجفی

فقید پژوهش و تحقیق، حضرت حجة الاسلام والمسلمین استاد دکتر محمد هادی امینی - طاب ثراه - یکی از نویسندگان و محققان مشهور به شمار می رفت. معظم له، به سال ۱۳۵۵ ق (۱۳۱۴ ش) در نجف اشرف، در بیت علم و تقوا و فضیلت زاده شد. پدرش، علامه بزرگ و دانشمند سترگ آیت الله علامه شیخ عبدالحسین امینی تبریزی (۱۳۲۰ - ۱۳۹۰ ق) صاحب «الغدیر» و «شهداء الفضیلة» و او فرزند آیت الله میرزا احمد - بن مولانا نجف علی - امین الشریع (۱۲۸۷ - ۱۳۷۰ ق) صاحب «حاشیه مکاسب» - و از شاگردان میرزا اسدالله تبریزی - بوده است (نقباء البشر، ج ۱، ص ۱۲۴). او پس از تربیت در مکتب علمی و تحقیقی پدر بزرگوارش و فراگیری ادبیات و سطوح، به تألیف و تحقیق و پژوهش روی آورد و ده ها کتاب را به سامان رسانید. آن مرحوم علاوه بر تحصیل علوم دینی، موفق به اخذ دکترا از دانشگاه الازهر در ادبیات عرب شد و در اثر فشار رژیم بعثی عراق، در سال ۱۳۹۱ ق از عراق اخراج شد و تهران را برای زندگی برگزید، که این تا پایان عمرش ادامه یافت. وی، در طریق محبت و ولایت امیرالمؤمنین علی (ع) سر از پای نمی شناخت و عمر خویش را بر سر این کار نهاد. هر هفته - روزهای دوشنبه -

از تهران به قم می آمد و پس از زیارت حضرت معصومه - سلام الله علیها - به مسجد مقدس جمکران مشرف می شد و در هیئتی از عاشقان امام زمان، حدیث کسارا می خواند و سپس به تهران می رفت. او در انقلاب اسلامی ایران، فرزندش مهندس مرتضی را هم تقدیم کرد که به وسیله منافقین کوردل، هدف ترور قرار گرفت و به شهادت رسید.

تألیفات وی عبارتند از:

۱. معجم رجال الفكر والادب فی النجف خلال الف عام (۳ ج) - که معروف ترین کتاب وی است.
۲. اصحاب امیر المؤمنین (ع) والرواة عنه (۲ ج).
۳. اعلام نهج البلاغه.
۴. نهج البلاغه و اثره علی الادب العربی.
۵. حالة المرأة الاجتماعية فی عهد الفاطمیین.
۶. عید الغدیر فی عهد الفاطمیین.
۷. الشریف الرضی.
۸. معلم الامة الشیخ المفید.
۹. مصادر الدراسة عن الشیخ الطوسی.
۱۰. مصادر ترجمة الشریف الرضی.
۱۱. الشیوعية ثورة و تأمر.
۱۲. الشیوعية عدوة الانسانية.
۱۳. الی ابی (دیوان شعر).
۱۴. التدخین والسرطان (ترجمة).
۱۵. مناعة المجتمع العربی.
۱۶. مكة (به فارسی ترجمه شده است).
۱۷. فاطمة بنت اسد.
۱۸. فاطمة بنت الامام الحسین (ع).
۱۹. فاطمة بنت الامام موسی الکاظم (ع).
۲۰. بطل فح.
۲۱. معجم المطبوعات النجفیة.
۲۲. مخطوطات مكتبة السيد محمد البغدادی.

۲۳. مخطوطات مكتبة السيد الحكيم (من نوادر ...).
۲۴. تذكرة شعراى غدیر (۶ ج) - که وسیله انتشارات «امیر کبیر» به چاپ خواهد رسید.
۲۵. یاران پایدار امام حسین.
۲۶. عترت در قرآن.
۲۷. درس هایی از مکتب ولایت. و کتاب های تحقیقی وی، عبارتند از:
۱. اخبار السيد الحمیری. از ابی عبیدالله مرزیانی.
۲. اخبار شعراء الشيعة. از ابی عبیدالله مرزیانی.
۳. اختیار مصباح السالکین - شرح نهج البلاغه - از ابن میثم بحرانی.
۴. دیوان طلائع بن رزیک.
۵. الدرر الباهرة من الاسلاف الطاهرة. از شهید اوک.
۶. الايجاز فی الفرائض والموارث. از شیخ طوسی.
۷. رواية الطف. از محمدرضا شالچی موسی.
۸. السقيفة والفدک. از ابوبکر احمد جوهری.
۹. افحام الاعداء والخصوم. از سید ناصر حسین موسوی هندی.
۱۰. خصائص الائمة. از سید شریف رضی.
۱۱. خصائص امیرالمؤمنین (ع). از شریف رضی.
۱۲. فتح الملك العلی بصحة حدیث «انا مدينة العلم وبابها علی». از ابوالفیض احمد غمارى مغربى.
۱۳. كفاية الطالب فى مناقب علی بن ابی طالب. محمد بن یوسف کنجی شافعی.
۱۴. نزل الابرار بما صح من مناقب اهل البيت الاطهار. از محمد بن رستم خان

حارثی بدخشانی .

۱۵ . نظم در السمطين في فضائل

المصطفى والمرضى والبتول والسبطین .

از شمس الدين محمد بن يوسف خزر جی

زرندي حنفی .

۱۶ . المناقب . مولى حيدر على شيروانی

اصفهانى .

۱۷ . فضائل فاطمة الزهراء - عليها

السلام - از ابی حفص بن شاهین بغدادی .

۱۸ . خصائص امير المؤمنين على (ع) .

از حافظ ابو عبدالرحمن نسائی .

۱۹ . مقدمه های فراوان بر کتاب های

تاریخی و حدیثی، مانند «الکنی واللقاب

والدرة النجفية» .

۲۰ . ده ها مقاله در مجلات مصر،

لبنان، سوریه و عراق .

سرانجام آن محقق فرزانه، پس از ۶۵

سال زندگی، در چهارشنبه ۱۸ شعبان

المعظم ۱۴۲۱ ق (۲۵ آبان ۱۳۷۹ ش) بر

اثر بیماری چشم از جهان فرو بست و به

موالیان طاهرینش پیوست . پیکر پاکش را

در روز پنجشنبه پس از تشییع شایسته و

نماز آیت الله سید محمد شاهرودی، در

بقعة العلمای باغ بهشت قم به خاک سپردند .

*

آیت الله حسینی اهرجی

حضرت مستطاب آیت الله حاج سید

محمد رضا اهرجی حسینی آل فحّام، یکی

از علما و افاضل حوزه علمیه قم به شمار

می رفت . معظم له، در روز ۲۴ ذیحج

الحرام ۱۳۶۸ ق - روز مباحله - در کربلا

زاده شد و پس از کودکی، به اقتضای

شوق فطری به تحصیل علوم دینی روی

آورد و ادبیات و سطوح را نزد حضرات

آقایان: سید حسن کهنوی، شیخ

عبدالرضا صافی، سید محسن جلالی،

شیخ مهدی کابلی و شیخ محمد حسین

مازندرانی فرا گرفت . در سال ۱۳۹۱ ق،

در اثر فشار دولت جائر بعث عراق، از

کربلا اخراج شد و پس از تسفیر به ایران،

به قم آمد و با جدیت و تلاش پیگیر به

تحصیل و تألیف پرداخت و آثار متعددی

در فقه، حدیث، تاریخ و تراجم به سامان

رسانید . وی در حوزه علمیه قم به درس

آیات عظام: گلپایگانی، شریعتمداری،

حایری و پس از وفات ایشان به درس آیات

عظام: آملی، میرزا کاظم تبریزی، سید

محمد روحانی، شیخ جواد تبریزی،

وحید خراسانی و سید ابوالقاسم کویکی

حاضر شد و مورد توجه فراوان و علاقه

بسیار اساتیدش قرار گرفت و از آیت الله

حاج آقا مرتضی حایری، موفق به اخذ

اجازه اجتهاد شد و از حضرات آیات:

شیخ آقابزرگ تهرانی، شیخ محمد رضا

طیبسی و شیخ فرج الله قطیفی اجازه

روایت گرفت . وی در شبانه روز، بیش از

۱۵ ساعت به کار علمی می پرداخت و تا

نیمه شب، مشغول تألیف و تصنیف بود .

به امام زمان (ع) عشق می ورزید و هفته ای

یکبار و دوبار به مسجد جمکران مشرف

می شد و هر روز نماز استغاثه به آن

حضرت را می خواند . خطش بسیار زیبا و

اخلاقش نیکو و شایسته بود .

آثار چاپی اش عبارتند از:

۱ . احسن الجزاء فی اقامة العزاء علی

سید الشهداء (ع) (۲ ج) .

۲ . نجاه الامّة فی اقامة العزاء علی

الحسین والائمة (ع) .

۳ . ارشاد العباد الی استحباب لبس

السواد (تحقیق و نوشته شیخ جعفر

حایری) .

۴ . افضل الأعمال الصلاة علی النبی

والآل (ع) .

۵ . النجم الزاهر فی بیان نذر الناذر .

۶ . خیر الدارین فی برّ الوالدین .

۷ . تنقیح الادلة فی حکم الامام والحاکم

بعلمه .

۸ . رسالة فی مفطرة الدخان للصوم .

۹ . رسالة فی تعیین الجلوس فی رکعة

الوترية .

۱۰ . رسالة فی اجزاء الاغسال عن

الوضوء .

۱۱ . رسالة فی لزوم اولوية الصلاة الظهر

من يوم الجمعة .

۱۲ . المقباس الجلی فی فضل الصلاة .

و کتاب های غیر چاپی اش هم عبارتند

از:

۱۳ . دلائل الاحکام فی شرح شرایع

الاسلام (چند مجلد) .

۱۴ . مدارك العروة الوثقى (۳ ج): اجتهاد

و تقلید، صوم و نکاح) .

۱۵ . انفع العوائد فی شرح الفرائد .

۱۶ . نتایج العقول فی شرح کفایة

الاصول (۶ ج) .

۱۷ . العلم المنیف فی شرح التصریف .

۱۸ . هداية المبتدئين فی شرح معالم الدين .

۱۹ . بغية الطالب فی احوال الامام

علی بن ابیطالب (ع) .

۲۰ . رسالة فی التقية .

۲۱ . رسالة فی اثبات ان الامامة من

اصول الدين .

۲۲ . البرهان الفاتر فی حکم نثل

الجنائز .

۲۳ . تحفة الاحباب فی حکم اهل

الکتاب .

۲۴. الخمر فی حکم الاسلام .

۲۵. ارشاد العقول فی وجوب اکرام ذریة الرسول .

۲۶. احسن الاثر فی تراجم مجتهدی القرن الرابع عشر .

۲۷. بقایا الاطیاب فی تتمه الکنی والالقب (۲ج) .

۲۸. الانوار الجلیة فی تراجم السادات الاعرجیة (۲ج) .

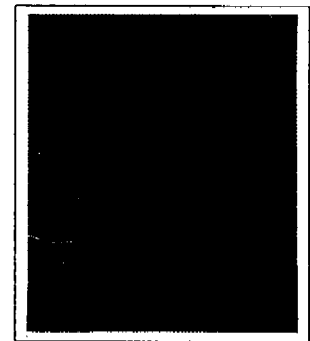
۲۹. الفیض الربانی فی ترجمة العلامة الاصفهانی (سید حسین) .

۳۰. موهبة الباری فی ترجمة العلامة المازندرانی (شیخ زین العابدین) .

سرانجام، آن عالم بزرگوار پس از عمری خدمت به علم و دانش در ۵۲ سالگی به علت بیماری قلبی، در روز پنجشنبه ۱۰ رمضان المبارک ۱۴۲۱ق (۱۷ آذر ۱۳۷۹ش) بدرود حیات گفت و پیکر پاکش پس از تشییع شایسته و نماز آیت الله سید موسی شبیری زنجانی، در قبرستان بقیع در قم به خاک سپرده شد.

*

آیت الله موسوی همدانی

حضرت مستطاب آیت الله آقای حاج سید محمدباقر موسوی همدانی، یکی از عالمان و فقیهان حوزه علمیه قم به شمار بود. فقید سعید در چهارم محرم الحرام ۱۳۴۴ق (۱۳۰۴ش)، در همدان در بیت علم و تقوا و فضیلت زاده شد.

پدرش مرحوم آیت الله آقا سید هادی گروس (۱۲۹۲-۱۳۷۲ق) یکی از علما و مدرسین سطوح حوزه علمیه همدان و صاحب کتاب اخلاقی «لسان الغیب» بوده است که در صفای باطن و روشنی ضمیر و معرفت و فضائل اخلاقی زبانزد همگان بود. معظم له، در دوازده سالگی مادرش را از دست داد. تحصیلات ابتدایی، جامع المقدمات را در شهر بیجار آموخت.

سپس، در سال ۱۳۲۰ش پس از زیارت امام علی بن موسی الرضا(ع) و استعانت از آن امام همام به قصد تحصیل علوم دینی رهسپار حوزه علمیه قم شد و در مدرسه دارالشفاء سکونت گزید و در کمال فقر و فاقه و بازحمت و مشقت فراوان به آموختن ادبیات و منطق اشتغال جست. برای معالجه برادرش - که در اثر رطوبت حجره و غذای ناکافی به بیماری سردرد شدید مبتلا شده بود - به تهران رفت و در مدرسه مروی، نزد حضرات آیات: شیخ عبدالرزاق قاتنی و شیخ محمدتقی آملی کتاب ریاض و کفایة الاصول را فرا گرفت. در سال ۱۳۲۵ش - که آیت الله العظمی بروجردی به قم آمد و با ورودش حوزه علمیه قم جان دوباره به خود گرفت - همراه با استادش آیت الله قیابی، به قم آمد و نزد حضرات آیات آقایان: استاد شهید مطهری (مطول) و حاج آقا روح الله کمالوند خرم آبادی (مکاسب) را فرا گرفت و پس از آن در درس فقه و اصول آیت الله بروجردی و درس اصول امام خمینی و درس تفسیر علامه طباطبایی شرکت کرد و مبانی علمی اش را استوار ساخت و در همان زمان مورد توجه بسیار علامه طباطبایی قرار گرفت.

معظم له فقیهی مهذب و خودساخته،

متواضع، خوش اخلاق، خوش برخورد، سلیم النفس و ساده زیست و مصداق یک روحانی با کمال بود و آثار تربیت علامه طباطبایی در رفتار و کردارش نمایان بود. وی سالیان بسیار در انجمن خیریه حمایت از ایتم و مؤسسه خیریه الزهراء - سلام الله علیها - (قم) منشأ خدمات فراوان به یتیمان و مستمندان بود.

برخی از تألیفات آن مرد بزرگ عبارتند از:

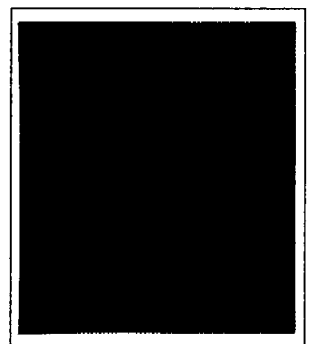
۱. ترجمه تفسیر المیزان (۴۰ جلد) .
- معظم له این ترجمه را به درخواست و تشویق مرحوم علامه طباطبایی انجام داده و بیش تر مطالب آن را با مؤلف در میان نهاده و ترجمه دقیق و امین آن را ارائه داده و همه آن (۴۰ جلد) مکرر به چاپ رسیده است .
۲. ترجمه تحریر الوسیله (۳ج) .
۳. ترجمه قصص قرآن و داستان انبیاء (با همکاری استاد علی اکبر غفاری) نوشته احمد محمد جادالمولی مصری .
۴. درس هایی از اصول عقاید .
۵. تفسیر سوره حمد .
۶. محرم از دیدگاه عارفان .
۷. پاسخ به پرسش ها (۲ج) .
۸. علی(ع) در کتب اهل سنت .
۹. جواب به شبهات و هابی ها در مورد عزاداری امام حسین(ع) .
۱۰. حاشیه بر جواهر . (کتاب الطهارة، کتاب الزکاة، کتاب الخمس، کتاب القضاء) .

این حاشیه نقطه نظرات اجتهادی مؤلف است، که ۲۲ جلد خواهد شد و جلد نخست آن در دست چاپ است . آن بزرگوار، در تاریخ چهارشنبه عید فطر ۱۴۲۱ق (۷دی ماه ۱۳۷۹ش) در ۷۵ سالگی چشم از جهان فرو بست و به

موالیان و اجداد ظاهرینش پیوست. پیکر پاکش صبح روز پنجشنبه پس از تشییع و نماز آیت الله نوری همدانی بر آن، در حرم مطهر حضرت فاطمه معصومه (س) به خاک سپرده شد و در غم فقدانش پیام تسلیتی از سوی مقام معظم رهبری، حضرت آیت الله خامنه ای صادر شد. عاش سعیدا و مات سعیدا.

*

آیت الله لاکانی

فقیه اهل بیت عصمت و طهارت (ع) حضرت آیت الله آقای شیخ محمد لاکانی رشتی، یکی از علمای بزرگ خطه گیلان و عالم و فقیه نامی رشت به شمار می رفت. معظم له، در ۲۸ صفر الخیر ۱۳۳۱ق در نجف اشرف، در بیت علم و تقوا به دنیا آمد. پدرش، مرحوم آیت الله حاج شیخ مهدی لاکانی (۱۲۹۴-۱۳۷۰ق) از علمای نامی شهر و از شاگردان آیات عظام: آخوند خراسانی، سید محمد کاظم یزدی و شیخ الشریعه اصفهانی به شمار می رفت.

معظم له، در ۱۰ سالگی (۱۳۰۰ش/ ۱۳۴۱ق) به همراه پدر بزرگوارش به رشت آمد و به تحصیلات جدید (تا سیکل) پرداخت و پس از فراغت از آن، به فراگیری علوم دینی روی آورد و ادبیات و سطوح رانزد حضرات آیات: شیخ حسن رشاد، شیخ ابوطالب شفتی و شیخ احمد

طاهری و پدر بزرگوارش آموخت. در سال ۱۳۵۰ق (۱۳۱۰ش) به حوزه علمیه قم مهاجرت کرد و از درس های فقه و اصول و فلسفه و کلام آیات عظام: سید محمدتقی خوانساری، سید محمد حجّت کوهکمری، سید صدرالدین صدر و حاج شیخ مهدی مازندرانی بهره فراوان برد. در سال ۱۳۶۳ق (۱۳۲۲ش) به قصد زیارت عتبات مقدسه عراق، وارد نجف اشرف شد و به مدت شش ماه از درس های آیات عظام: سید ابوالحسن اصفهانی و آقا ضیاء عراقی بهره برد و پس از موفقیت در امتحان، به اخذ درجه اجتهاد از آن دو فقیه بزرگ نائل آمد. سپس به قم بازگشت و به تألیف و تدریس (رسائل و مکاسب و کفایه و شرح منظومه و شرح تجرید) پرداخت و همزمان در درس های فقه و اصول آیت الله العظمی بروجردی هم شرکت کرد و این ۷ سال به طول انجامید. در سال ۱۳۲۹ش، پس از زیارت بیت الله الحرام و مدینه منوره و شام و عتبات و مشهد مقدس و قم، به علت بیماری پدر بزرگوارش به رشت بازگشت و به تألیف و تدریس و اقامه جماعت و تبلیغ دین و گشایش امور مردم پرداخت و مدیریت مدرسه علمیه مستوفی و اقامه نماز را در مسجد خواهر امام بر عهده گرفت و خدمات بسیار به ساحت علم و دین، ارائه داد. وی با آن مقام شایسته علمی و دینی اش، به شهرش مهاجرت کرد و به خدمت به مردم پرداخت و از تمام مناصبی که شایستگی احراز آن را داشت و اگر در حوزه های علمیه بزرگ می ماند، قطعاً بدان دست می یافت، چشم پوشی کرد. او در نیم قرن اقامتش در رشت، شاگردان بسیار پروراند و موفق شد تا بیمارستان ۲۰۰ تختخوابی دکتر حشمت

از سران و مجاهدان معروف نهضت جنگل- را برای رفاه حال مردم، بنیاد نهد.

وی از آیات عظام: بروجردی، حجّت کوهکمری، اصفهانی و آقا ضیاء عراقی اجازه اجتهاد داشت و از مجلسی مفید و اخلاقی خوش و روی گشاده و بیانی نافذ برخوردار بود.

برخی از تألیفات متعدد آن فقیه بزرگ، عبارتند از:

۱. شرح فرائد الاصول (مباحث قطع و ظن و استصحاب و تعادل و تراجیح).
۲. شرح کفایة الاصول (مباحث الفاظ و برائت).
۳. شرح مکاسب (مباحث محرّمه و معاطاة و خیارات).
۴. رساله در قطع و ظن.
۵. رساله در برائت و اشتغال.
۶. رساله در استصحاب.
۷. رساله در تعادل و تراجیح.
۸. رساله در شکوک.
۹. قاعده لاضرر.
۱۰. رساله رضاع.
۱۱. قاعده من ملک.
۱۲. رساله در جمع بین اصالة الوجود و اصالة الماهية.
۱۳. رساله در بحث نفس.
۱۴. رساله در اعتقادات.
۱۵. رساله در علم اخلاق.
۱۶. رساله در علم درایه.
۱۷. رساله در علم منطق.
۱۸. رساله در علم فلسفه.
۱۹. رساله در علم اصول.
۲۰. رساله در علم فقه.
۲۱. رساله در کبر و حلّ اختلافات اقوال و جمع بین روایات.
۲۲. قواعد فقهی و اصولی.

۲۳: رساله در اقتباسات آخوند خراسانی در کفایه .

۲۴. حاشیه بر شرح لمعه .

۲۵. حاشیه انتقادی بر مکاسب .

۲۶. حاشیه انتقادی بر رسائل .

سرانجام آن فقیه بزرگ، در تاریخ ۸ شوال ۱۴۲۱ق (۱۴ دی ۱۳۷۹ش) در ۹۰ سالگی در رشت بدرود زندگی گفت و به دنبال آن، در استان گیلان عزای عمومی اعلام و پرچم های سیاه در گوشه و کنار شهر برافراشته شد و پیکر پاکش با تشییع بی سابقه و احترام بسیار، پس از نماز آیت الله صادق احسانبخش، در مسجد کاسه فروشان به خاک سپرده شد .

ناصرالدین انصاری قمی

*

دکتر سید مرتضی آیت الله زاده شیرازی

زنده یاد استاد دکتر سید مرتضی آیت الله زاده شیرازی (ره)، حفید میرزای بزرگ شیرازی (ره) در سال ۱۳۰۷ش در نجف اشرف دیده به جهان گشود. پس از سپری کردن دوره ابتدایی در دبستان علوی ایرانیان در نجف، تحصیلات حوزوی خویش را در همان دیار آغاز کرد. آن گاه در سال ۱۳۲۵ش رهسپار ایران گشت و در مدرسه خان مروی و برخی حوزه های علمی دیگر به ادامه تحصیل همت گماشت. در سال ۱۳۳۰ش به دانشگاه تهران، دانشکده معقول و منقول (الهیات) راه یافت و پس از اخذ درجه لیسانس در رشته زبان و ادبیات عرب راهی مصر شد و در دانشگاه قاهره به تکمیل تحصیلات خود در دوره های فوق لیسانس و دکتری

پرداخت و از محضر استادان نامداری همچون (دکتر طه حسین، دکتر یحیی الخشاب، دکتر شوقی ضیف، دکتر یحیی قلماوی و...) بهره جست .

وی در سال ۱۳۴۲ش موفق شد از رساله دکتری خود تحت عنوان «الزمخشری لغویاً و مفسراً» به راهنمای دکتر عبدالحلیم نجار دفاع کند. او همچنین در طول اقامت ده ساله خود در مصر، مدت ۵سال در دانشگاه قاهره و دانشگاه الأزهر به تدریس زبان و ادبیات فارسی اشتغال داشت. پس از اخذ درجه دکتری از دانشگاه قاهره به ایران بازگشت و به عنوان استادیار، به عضویت هیأت علمی دانشکده الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه تهران درآمد و مراحل مختلف استادیاری، دانشیاری و استادی را پشت سر نهاد و تا پایه ۲۵ استادی به پیش رفت .

مرحوم دکتر سید مرتضی آیت الله زاده شیرازی (ره)، علاوه بر گذراندن دوره دو ساله فوق تخصصی زبان های سامی در دانشگاه کمبریج انگلستان همچنین به تألیف و ترجمه بیش از ۲۵ اثر و نگارش حدود بیست مقاله در مجلات معتبر داخلی و خارجی توفیق یافت. وی همچنین تا سال ۱۳۷۵ش (به مدت ۲۱سال) مسؤولیت سردبیری مجله مقالات و بررسی ها (نشریه علمی و پژوهشی دانشکده الهیات) و مدیریت بخش عربی گروه علوم قرآن و حدیث همین دانشکده (از سال ۱۳۶۵ تا ۱۳۷۹ش) را بر عهده داشت .

یکی از مهم ترین آثار استاد، ترجمه کتاب «الأدب المقارن» تألیف «غنیمه

هلال» است که با نام «ادبیات تطبیقی» از سوی انتشارات امیرکبیر در سال ۱۳۷۳ش نشر یافته است. کتاب مهم دیگر وی «فرهنگ اصطلاحات روز» (فارسی-عربی) است که آن را با همکاری استاد دکتر محمد غفرانی تألیف کرده و تاکنون ۱۶بار تجدید چاپ شده است. استاد طی چند سال اخیر در صدد بود که به تکمیل و ترتیب جدیدی از آن همت گمارد که متأسفانه توفیق آن را نیافت. اثر دیگر او، «فرهنگ چند زبانه «مجمع اللغات» است که آن را با همکاری استاد دکتر آذرتاش آذرنوش تدوین کرده است و راهگشای بسیاری از مشکلات پژوهشگران هنگام مراجعه به متون علمی به زبان های خارجی است .

سرانجام پس از عمری تلاش خستگی ناپذیر، در تاریخ ۱۴/۶/۷۹ بر اثر عارضه قلبی چشم از جهان فرو بست. پیکر استاد فقید، در تاریخ ۱۶/۶/۷۹ در مسجد شفای تهران تشییع شد و آن گاه به دانشکده الهیات انتقال یافت تا دستاران، همکاران و شاگردانش در دانشکده ای که ۳۷ سال در آن جا عاشقانه استادی کرد، با او وداع کنند. آیین تشییع جنازه ابتدا در مسجد شفا سپس دانشکده الهیات و پس از آن در قم شکوهمند و پراحساس برگزار شد و در نهایت، پیکر آن استاد فرزانه در قبرستان شیخان قم به خاک سپرده شد. روحش شادا

عبدالهادی فقهی زاده

*